

a v něm pokračují. Ukazuje se, že i staré politologické koncepce mohou být z dnešního hlediska zajímavé, že ani dnes proto nemizí zájem o Rusko a Slovany a učení o nich, včetně různých směrů jako panslavismus, slavjanofilství, austroslavismus, ruský a polský mesianismus apod. Dokládají to i různé studentské práce nejmladší badatelské generace na Ústavu slavistiky FF MU v Brně. Monografie Iriny Černovové Burgerové (**Irina Černova Burger**: „*Obrazy z Rus*“ [1843-1846] *Карела Гавличека Боровского. Вопросы чешского и русского национального просвещения в первой половине 40-х годов XIX века*. Basler Studien zur Kulturgeschichte Osteuropas 7. Herausgegeben von Andreas Guski und Heiko Haumann. Pano Verlag, Zürich 2005) je badatelsky poctivá; autorka užívá primární prameny 19. století a cituje je dokonce v původním pravopisu; horší je to však s aktuálností české sekundární literatury. Jinak řečeno: autorka zná spíše ruský kulturní a politický prostor. Její práce je příkladem aplikace nových modelů na starou látku, je to tedy Havlíček v Rusku prizmatem dnešního diskurzu (naše a cizí, „našinci“, Moskva kontra Petrohrad, emblémy, jako jsou Mátuška Moskva, Velikánská Ruská říše, rodinný svazek cara a lidu apod.). Autorka chápe Havlíčkovy ruské fyziologie jako „cestu“ (путешествие); zatím jde podle mého názoru o analýzu jednoho prostředí z autopsie a jiných z doslechu; Havlíček se ostatně, jak víme, z Moskvy de facto příliš nepohnul – proto kontext „ruských cest“ nevynesl na světlo ve svém důsledku nic podstatného na rozdíl od kontextů personálně ideových (Kollár, Boďanskij, Gogol, Pogodin, Zap). Autorka za jádro své knihy pokládá problém národní výchovy a vzdělání (S. S. Uvarov, S. P. Ševyrjov). Soudí, že se

z Obrazů dovídáme více o české situaci než o Rusku a nabádá zcela správně k „očistění znalostí“, tedy k novému, ideologicky nepředpojatému hodnocení (Uvarov a Ševyrjov). Zásadní důvod toho, že se Havlíček a Ševyrjov nakonec neshodli, vidí takto: „Корни отчуждения Гавличека и Шевырева лежат не в их политических взглядах по линии передовое – консервативное, а в несоединимости, несопоставимости двух типов культуры: дворянской в России и демократической гражданской – в предреволюционной Чехии.“ (s. 277) Předrevoluční dobou myslí ovšem dobu před rokem 1848 a Čechami asi české země. Havlíček viděl autokratický ruský stát přesně, ale jeho pozice byla buržoazní, byl hlasatelem moci tohoto stavu, tehdy se u nás rodícího a silícího; to nepochybně zaujalo i Masaryka jako jeho biografa, zato podstatně méně aristokratického Franka Wollmana: ten mu to v knize *Slavismy a antislavismy za jara národů* (1968) nezapomněl vyčíst a ukázat na proslulý český a havlíčkovský „odezdikezismus“. Z tohoto hlediska je pozoruhodná postava prvního šampióna ruské buržoazie Poláka Tadeusze Bułharyna (Fadděje Bulgarina), který třetí stav prosazoval za pomoci carské autokracie proti rodové šlechtě: snad by stálo za to „oprášit“ rané sovětské práce o měšťanském prvku v Rusku – to bylo módní téma sovětských 20.–30. let minulého století a Bulgarin tu nemohl chybět.

Knihy Iriny Černovové Burgerové je zajímavá srovnávacím seřazením českého středoevropského (austroslovenského) a ruského (východoslovenského, euroasijského) prvku; její těžšíště ležící spíše v ruském prostředí jí umožňuje nově pohlednout na české zležitosti, které my vidíme až příliš zevnitř, a tudíž zúženě.

Ivo Pospíšil

ČTVRTÉ POLSKÉ A SLOVENSKÉ KONTAKTY

V Krakově a Bratislavě vyšla čtvrtá čísla ročenky Kontakty, kterou vydávají Polsko-Słowacka Komisja Nauk Humanistycznych v Krakově a Slovensko-poľská komisia humanitných vied v Bratislavě. Hlavní část čísel, v polštině a slovenštině, je věnována zasedání komise v Rajeckých Teplicích na Slovensku v roce 2004. Referáty napsali Jörg Meier z Leidenu (Publikace o dějinách Špiše v německém jazyce) a Joanna Goszczyńska z Varšavy (Polské podněty slovenského mesianismu), rozhovory Kontakty vedly s přední slovenskou folkloristkou Vierou Gašparíkovou z Bratislavy, folkloristkou a etnologou Dorotou Simonides z Opolí a s bývalou velvyslankyní SR ve Varšavě a nyní státní tajemnicí Ministerstva zahraničních věcí SR Magdou Vašáryovou. Zprávu ze zasedání komise napsal nový předsed-

da Polsko-slovenské komise humanitních věd Jacek Bałuch (v komisi nyní dále pracují J. Goszczyńska, redaktorka polské redakce, M. Papierz, tajemnice komise a zástupkyně redaktorky, M. Pułaski, J. Kolbuszewski a T. Smolińska), v recenzích se mj. píše o knize J. Kolbuszewského *Na południe od Tatr*, J. Hvišče *Óda na mladosť*, J. Goszczyńské *Mýtus o Jánošíkovi* ve folklóre a slovenskej literatúre 19. storočia, sborníku *BraSlav 2* z „bratislavské slavistiky“ a antologii poezie ze Slezska *Mítve body*. Kronika se zmiňuje o vědecké konferenci o společném literárním dědictví v polském Sanoku, o týdnu slovenské kultury v Krakově, o svátku slovenské kultury a vína v Bielsku-Bialé a o dalších akcích.

Ludvík Štěpán